

Convergence of the Auditor Certification System in Ukraine with the National Qualification System as a Factor for Improving Human Resources in the Field of Accounting and Auditing

Nataliia Lokhanova¹, Oleg Kantsurov², Victor Kushnir³

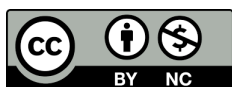
Abstract. In Ukraine, the reform of professional education and the formation of the National Qualifications System are underway, necessitating the development of new approaches to education for accounting and auditing specialists. The article aims to assess the institutional capacity of the auditor certification system in Ukraine to confirm an accountant's professional qualifications, and to determine the adequacy of the exams for auditor certification in assessing the learning outcomes necessary for acquiring competencies and performing the labor functions defined by relevant professional standards. The research methodology is presented as a synthesis of systemic and competency-based approaches, supplemented by statistical and system-structural analysis methods. The results of the study indicate that the auditor certification system in Ukraine, in terms of its architecture (separation of powers, the presence of independent assessment centers, the establishment of standardized procedures for preparing tasks, conducting exams, and their verification), is a ready-made infrastructure basis for confirming the professional qualifications of accounting and auditing specialists. All auditor certification exam programs meet the requirements of Directive 2006/43/EC, the International Education Standards, issued by IFAC, and the ACCA qualification. Thus, the institutional model established in Ukraine can provide high-quality, objective confirmation of professional qualifications, in line with the principles of the National Qualifications System. In terms of its institutional characteristics, the auditor certification system largely aligns with the model set out in the legislation on professional qualifications. The article proposes amendments to the regulatory framework to enable the confirmation of accountants' professional qualifications at different levels based on the existing auditor certification system. This approach allows the creation of a parallel assessment mechanism using an already existing, effective institutional framework for auditor certification. It will help eliminate the qualification gap between academic education and market requirements.

Keywords: auditor certification, National Qualifications System, professional standards, professional qualifications, human resources, competencies.

Received: 16 July 2026 | **Revised:** 20 August 2026 | **Accepted:** 2 September 2026 | **Published:** 30 September 2026

Suggested Citation

Lokhanova, N., Kantsurov, O., & Kushnir, V. (2026). Convergence of the Auditor Certification System in Ukraine with the National Qualification System as a Factor for Improving Human Resources in the Field of Accounting and Auditing. *Oblik i finansi*, 3(113), 56-67. [https://doi.org/10.33146/2518-1181-2026-3\(113\)-56-67](https://doi.org/10.33146/2518-1181-2026-3(113)-56-67)

This is an open access article under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 License (<http://www.creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>), which permits use and distribution in any medium, provided the original work is properly cited and the use is non-commercial.

© The Author(s) 2026

¹ Nataliia Lokhanova, Odesa National Economic University, Ukraine.

ORCID 0000-0003-3888-1299

E-mail: profnat08@gmail.com (Corresponding author)

² Oleg Kantsurov, Audit Public Oversight Body, Quality Assurance Inspection, Ukraine.

ORCID 0000-0002-0587-743X

³ Victor Kushnir, Audit Public Oversight Body, Quality Assurance Inspection, Ukraine; National University of Food Technologies, Ukraine.

ORCID 0009-0007-9010-2084

Конвергенція системи атестації аудиторів в Україні з національною системою кваліфікацій як фактор поліпшення кадрового забезпечення у сфері бухгалтерського обліку та аудиту

Наталія Лоханова¹, Олег Канцуров², Віктор Кушнір^{2,3}

¹ Одеський національний економічний університет, Україна

² Орган суспільного нагляду за аудиторською діяльністю, Інспекція із забезпечення якості, Україна

³ Національний університет харчових технологій, Україна

Анотація. В Україні триває реформа професійної освіти і становлення Національної системи кваліфікацій, що зумовлює необхідність напрацювання нових підходів до розвитку освіти фахівців з бухгалтерського обліку та аудиту. Метою статті є оцінка інституційної спроможності системи атестації аудиторів в Україні щодо підтвердження професійної кваліфікації бухгалтера, а також визначення відповідності іспитів при атестації аудиторів для оцінки результатів навчання, необхідних для набуття компетентностей та виконання трудових функцій, визначених відповідними професійними стандартами. Методологія дослідження представлена синтезом системного та компетентнісного підходів, доповненого методами статистичного та системно-структурного аналізу. Результати дослідження свідчать, що за своєю архітектурою в частині розмежування повноважень, наявності незалежних центрів оцінювання, налагодженості стандартизованих процедур підготовки завдань, проведення іспитів та їх перевірки, система атестації аудиторів в Україні є готовою інфраструктурною основою для підтвердження професійних кваліфікацій фахівців з бухгалтерського обліку та аудиту. За своїм змістом програми іспитів при атестації аудиторів відповідають вимогам Директиви 2006/43/ЄС, стандартів освіти, розроблених Міжнародною федерацією бухгалтерів, та кваліфікації ACCA. Таким чином, в Україні створена інституційна модель, яка здатна забезпечити якісне та об'єктивне підтвердження професійних кваліфікацій з урахуванням принципів Національної системи кваліфікацій. За своїми інституційними характеристиками система атестації аудиторів значною мірою відповідає моделі, закладеній у законодавстві про професійні кваліфікації. У статті надано пропозиції для внесення змін до нормативно-правової бази, які дозволять підтверджувати професійні кваліфікації бухгалтерів різних рівнів на базі існуючої системи атестації аудиторів. Такий підхід дозволяє створити паралельний механізм оцінювання, використовуючи вже готову, ефективно функціонуючу інституційну базу атестації аудиторів, та сприятиме усуненню кваліфікаційного розриву між академічною освітою та вимогами ринку.

Ключові слова: атестація аудиторів, Національна система класифікацій, професійні стандарти, професійна кваліфікація, кадрове забезпечення, компетенції.

Постановка проблеми. В наш час розвиток глобальної та національної економік характеризується стрімким змінням інституційного середовища, цифровізацією бізнес-процесів і посиленням вимог до професії бухгалтера і аудитора. Враховуючи високу інтелектуальну ємність професійної діяльності у сфері бухгалтерського обліку та аудиту, людський капітал є ключовим фактором забезпечення якісного складання всіх видів звітності, а отже, й чинником забезпечення економічної безпеки та інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання.

В Україні триває реформа професійної освіти та становлення Національної системи кваліфікацій, що зумовлює необхідність напрацювання нових підходів до розвитку освіти, зокрема в сфері бухгалтерського обліку і аудиту. Професійні стандарти, як елемент Національної системи кваліфікацій, встановили чіткі вимоги до компетентностей фахівців різних рівнів – від бухгалтера та асистента аудитора, до дипломованого бухгалтера і головного бухгалтера підприємства, що становить суспільний інтерес (далі

– ПСІ) та мають стати надійним орієнтиром для освітніх програм і методичних матеріалів.

Проте, проблема впровадження цих стандартів наразі полягає в обмеженій інституційній спроможності оцінювання рівня професійної підготовки фахівців відповідно нормативно встановлених вимог. Через те, що донедавна система підготовки бухгалтерів і аудиторів існувала в умовах певної академічної автономії, а формування освітніх програм відбувалося без урахування формалізованих вимог роботодавців, які зараз визначені відповідними професійними стандартами, утворилася ситуація коли наявність диплома закладу вищої освіти не завжди гарантувала володіння повним спектром необхідних професійних навичок.

Водночас, з 2017 року в Україні формується та розвивається система атестації аудиторів, яка початково мала на меті підтвердження кваліфікаційної придатності фахівців до провадження аудиторської діяльності згідно з вимогами, передбаченими Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» (далі – Закон) [1].

Отже, важливим науково-практичним завданням на сьогодні є оцінка того, в якій мірі функціонуюча система атестації аудиторів здатна виступати цілісною платформою для оцінювання рівня професійної підготовки бухгалтерів і аудиторів та покривати реальні потреби ринку праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні засади розробки і впровадження професійних стандартів та визначення їх місця в управлінні персоналом, а також застосування компетентнісного підходу в цьому процесі сформовано в працях О.К. Юдіна, А.М. Черняка, В.Ю. Артемова, О.В. Матвійчук-Юдіної, В.Ю. Іваннікової [2], Н.М. Мілорадової, В.В. Шевченко [3].

Аналіз тенденцій розвитку бухгалтерської освіти здійснили А. Кальма, І. Канг, М. Девіс [4], Р. Бусульва, В. Вахедузамана, Н. Патіранаге та К.-Дж. Йі [5], Х. Альдамена [6].

Різноманітні аспекти професійної облікової та аудиторської діяльності та розширення складу професійних компетенцій в умовах застосування цифрових технологій досліджуються в публікаціях Й. Паргаманна, Е. Рібенбауера, Д. Флік-Хольча, Ф. Бердінга [7], Р. Бхусал [8] та інших.

Водночас майже відсутні системні дослідження оцінки результатів впровадження системи атестації аудиторів в Україні та її взаємозв'язку з процесом впровадження професійних стандартів у сфері бухгалтерського обліку і аудиту, що і визначає актуальність даної статті.

Метою статті є оцінка інституційної спроможності системи атестації аудиторів в Україні для підтвердження професійної кваліфікації бухгалтера, а також визначення відповідності іспитів при атестації аудиторів для оцінки результатів навчання, необхідних для набуття компетентностей та виконання трудових функцій, визначених відповідними професійними стандартами.

Методологія дослідження. В цьому дослідженні здійснено синтез системного та компетентнісного підходів, що дозволило розробити цілісний науковий інструментарій для оцінки інституційної спроможності системи атестації аудиторів. Реалізація обраної стратегії дослідження передбачала виконання таких етапів:

1. На першому етапі використано метод хронологічно-еволюційного аналізу для вивчення процесу становлення та розвитку системи атестації аудиторів в Україні за період з 2017 до 2025 року. Джерелом інформації виступили законодавчі та нормативно-правові акти України, зокрема Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [1], Порядок складання іспитів при атестації аудиторів [10] та інші. Аналіз проводився шляхом ідентифікації та типізації ключових історичних віх розвитку системи атестації, що дозволило простежити відповідний процес від законодавчого впровадження до отримання міжнародного визнання.

2. На другому етапі для оцінки практичної ефективності системи атестації аудиторів застосовано

методи статистичного аналізу, а також табличний та графічний методи представлення даних. Інформаційною базою виступили внутрішні звіти Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю (далі – ОСНАД) [9] за 2021–2025 роки. Аналізу підлягали кількісні та якісні показники теоретичних і кваліфікаційних іспитів, зокрема: кількість учасників, рівень успішності, віковий склад та стабільність результатів у часі.

3. На третьому етапі за допомогою системно-структурного аналізу досліджено організаційну модель атестації аудиторів як цілісну інфраструктуру проведення іспитів з системою незалежного оцінювання. Дані для проведення дослідження отримані з Регламенту проведення іспитів [11] та Порядку складання іспитів при атестації аудиторів [10]. Суть підходу полягала у вивченні функціонального розмежування повноважень між суб'єктами та порівнянні цієї моделі з вимогами до функціонування кваліфікаційних центрів [12] у межах Національної системи кваліфікацій.

4. На четвертому етапі використано метод компаративного аналізу для оцінки змісту програм атестації [14] та їх порівняння з міжнародними вимогами. Об'єктами порівняння за змістовною суттю виступили: вимоги статті 8 Директиви ЄС 2006/43/ЄС щодо обов'язкового аудиту [13]; Міжнародні стандарти освіти (IES 2 та 4), розроблені IFAC, що базуються на компетентнісному підході [15]; структура та склад професійної кваліфікації ACCA [16]. Порівняння проводилося методом предметного співставлення змісту національних програм іспитів атестації з міжнародними вимогами для встановлення ступеня їх конвергенції.

5. На заключному етапі дослідження співставлено програми атестації аудиторів [14] з результатами навчання та змістом трудових функцій, визначених у національних професійних стандартах. Джерелом виступили затверджені у 2024-2025 році професійні стандарти «Бухгалтер» [17], «Бухгалтер дипломований» [18], «Головний бухгалтер підприємства, що становить суспільний інтерес» [19] та «Асистент (помічник) аудитора» [20], які порівнювались зі змістом програм атестації аудиторів. Аналіз проводився шляхом зіставлення змісту трудових функцій і результатів навчання в професійних стандартах зі змістом дев'яти програм теоретичних іспитів. На основі отриманих даних було визначено в якій мірі результати навчання покриваються програмами іспитів при атестації аудиторів, що дозволило обґрунтувати загальний рівень покриття і можливість взаємовизнання результатів оцінювання.

Виклад основного матеріалу. За роки існування система атестації аудиторів в Україні пройшла масштабну еволюцію.

Законодавчий фундамент існуючої нині Системи атестації аудиторів заклав Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», ухвалений 21 грудня 2017 року [1].

Історичні віхи розвитку атестації охоплюють ряд етапів, зокрема, у 2018 році було створено Комісію з атестації, у 2020 році – сформовано нормативно-правову базу, у 2021 році – проведено перші іспити при атестації аудиторів, у 2022 році – забезпечено проведення кваліфікаційного іспиту в умовах воєнного стану та отримано міжнародне визнання системи атестації аудиторів у вигляді акредитації АССА, професійна кваліфікація якої вважається однією з найбільш авторитетних у світі.

2023 рік ознаменувався подальшим удосконаленням нормативно-правової бази атестації аудиторів і утворенням Галузевої ради з розроблення професійних стандартів у сфері бухгалтерського обліку та аудиту. З цього моменту розвиток системи атестації аудиторів і розробка професійних стандартів для бухгалтерів і аудиторів здійснювались як узгоджені між собою процеси, що мають на меті унормування й підвищення якості підготовки кадрів у сферах бухгалтерського обліку та аудиту.

У 2024 році було налагоджено проведення теоретичних іспитів і отримано перші

перезарахування знань від АССА в межах акредитації, а в 2025 році – організовано проведення теоретичних іспитів у повному обсязі, передбаченому системою атестації, і паралельно забезпечено формування й затвердження Органом суспільного нагляду за аудиторською діяльністю (далі – ОСНАД), Міністерством фінансів України та Федерацією аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України професійних стандартів у сфері бухгалтерського обліку та аудиту.

Історичний огляд атестації аудиторів в Україні дозволяє зробити висновок, що система не просто вистояла в умовах воєнного стану, а й розвинулася в ефективний інструмент, визнаний на національному і світовому рівні за рахунок швидкого зростання її популярності серед фахівців з бухгалтерського обліку та аудиту в Україні, зокрема за рахунок отримання акредитації АССА. У табл.1 наведені ключові показники проведення і здачі теоретичних іспитів з атестації аудиторів в Україні в 2021-2025 роках.

Таблиця 1. Ключові показники теоретичних іспитів при атестації аудиторів в Україні у 2021-2025 рр.

Показники атестації	Роки				
	2021	2022	2023	2024	2025
Кількість проведених іспитів, шт.	1	-	1	5	7
Кількість учасників іспитів, осіб	1	-	21	126	154
Кількість осіб, що успішно склали іспити, осіб	1	-	9	67	72
Середній вік учасників, роки	-	-	-	32,7	32,4
Середній вік осіб, що успішно іспити, роки	-	-	-	36,2	34,7
Кількість виданих дипломів для АССА, шт.	-	-	-	29	30

Джерело: складено авторами на основі [9].

Теоретичні іспити, які фактично стартували лише у 2023 році, одразу показали стрімке зростання, зокрема, кількість проведених теоретичних іспитів зросла з 1 у 2023 році до 7 у 2025 році, а кількість учасників за аналізований період збільшилася у понад 7 разів – з 21 особи до 154 осіб. Частка осіб, які успішно склали теоретичні іспити, залишається стабільно високою – близько 43–47% (67 осіб із 126 у 2024 році та 72 особи з 154 у 2025 році), що свідчить про збалансованість та об'єктивність екзаменаційної системи.

Оцінюючи результати атестації аудиторів, варто звернути увагу на показники, що свідчать про міжнародну інтеграцію та визнання системи через взаємодію з АССА. Зокрема зростання показника «Кількість виданих дипломів для АССА» демонструє стабільну затребуваність міжнародного визнання іспитів при атестації аудиторів в Україні. За два останніх роки видано близько 60 таких дипломів (29 у 2024 році та 30 у 2025 році), що підтверджує активну інтеграцію української системи атестації у

світовий професійний простір та високу цінність отриманих перезарахувань.

В цілому показник успішності в межах ~45% вважається розповсюдженим рівнем для професійних кваліфікаційних іспитів міжнародного рівня (наприклад, аналогічний відсоток проходження зазвичай демонструють окремі іспити АССА), отже, система оцінювання працює стабільно, передбачувано та незалежно від масштабу сесії.

Іспити демонструють надійність критеріїв оцінювання, зокрема стабільність результатів у різні роки доводить, що складність екзаменаційних завдань від року до року залишається однорідною. Це свідчить про те, що при укладанні завдань іспитів забезпечено стандартизацію і хорошу налагодженість процесів. Немає ситуації, коли в один рік іспит був занадто легким, а в інший – занадто складним, що гарантує зрозумілість вимог до програм теоретичних іспитів для кандидатів, чіткість процедур проведення і, що найбільш важливо, – об'єктивність оцінювання, справедливості для всіх кандидатів.

Особливе значення в системі атестації аудиторів має кваліфікаційний іспит, який виконує функцію інтегрованого оцінювання професійної компетентності. На відміну від теоретичних іспитів, спрямованих на перевірку знань з окремих предметних сфер, кваліфікаційний іспит має на меті встановлення здатності особи комплексно

застосовувати набуті знання, навички та професійне судження для вирішення практичних завдань, характерних для професійної діяльності аудитора.

У табл. 2 і на рис.1 представлені ключові показники проведення і складання кваліфікаційних іспитів при атестації аудиторів в Україні в 2021-2025 роках.

Таблиця 2. Ключові показники кваліфікаційних іспитів з атестації аудиторів в Україні в 2021-2025 рр.

Показники атестації	Роки				
	2021	2022	2023	2024	2025
Кількість проведених іспитів, шт.	2	1	2	2	2
Кількість учасників іспитів, осіб	124	119	181	148	219
Кількість осіб, що успішно склали іспити, осіб	32	22	56	45	64
Середній вік учасників, роки	39,6	36,2	36,5	35,1	36,2
Середній вік осіб, що успішно склали іспити, роки	37,1	32,2	34,5	34,5	35,8

Джерело: складено авторами на основі [9].

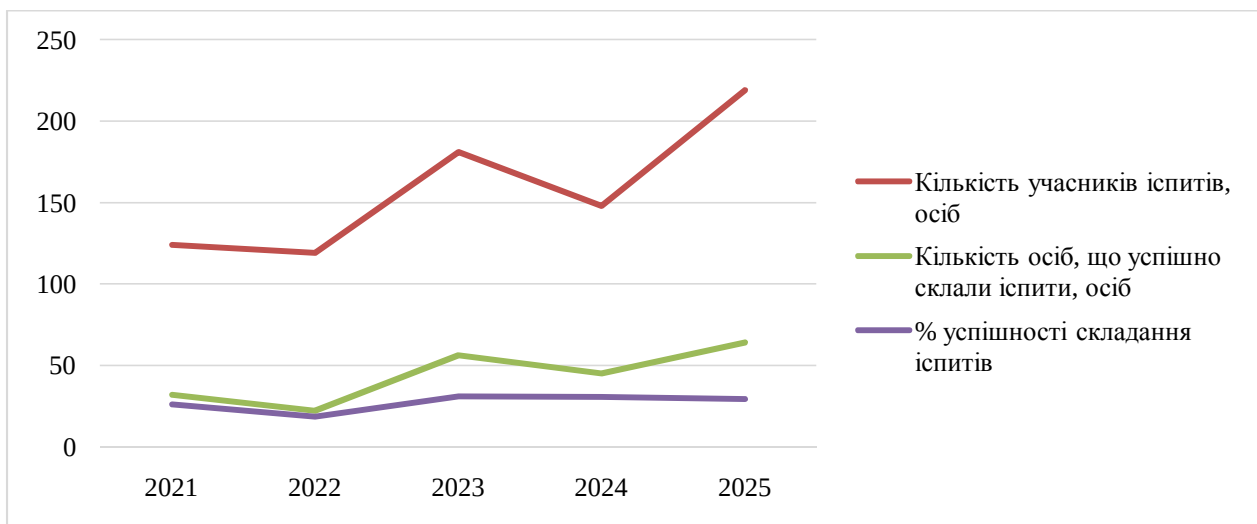

Рис. 1. Кількісні показники кваліфікаційного іспиту з атестації аудиторів в Україні в 2021-2025 рр.

Джерело: складено авторами на основі [9].

Статистика складання кваліфікаційних іспитів при атестації аудиторів свідчить про стійке зростання та посилення інтересу професійної спільноти. Навіть у найважчому 2022 році іспит було проведено. Починаючи з 2023 року спостерігається суттєве збільшення інтересу до кваліфікаційного іспиту і, відповідно, – професії аудитора. У 2025 році зафіксовано найвищу кількість учасників кваліфікаційного іспиту – 219 осіб, що на 76% вище показника 2021 року. Разом з цим зросла і абсолютна кількість осіб, які успішно склали іспит – 64 особи у 2025 році. При цьому середня успішність тримається в межах 30%.

Аналіз складу кандидатів в аудитори, що здавали кваліфікаційний іспит, свідчить, що середній досвід роботи осіб, що успішно склали кваліфікаційні іспити

у 2024-2025 роках, складає 11,7 років. Такі показники є цілком зрозумілими, бо відповідно до діючих нормативних вимог, право на складання кваліфікаційного іспиту отримують особи, що вже мають професійний досвід.

Аналіз демографічного складу та професійної зрілості кандидатів призводить до логічного висновку, що середній вік учасників теоретичних іспитів є дещо нижчим (32,4–32,7 роки), ніж у кваліфікаційному іспиті (35,1–36,5 років) [9]. Отже, більш молоді фахівці активніше долучаються до системи на першому етапі підтвердження рівня теоретичних знань, що є в повній мірі логічним, оскільки це є підґрунтям для успішного складання кваліфікаційного іспиту.

Окремої уваги потребує інституціональна складова системи атестації аудиторів. Законом та Порядком складання іспитів при атестації аудиторів, затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 06.07.2020 р. № 399 (далі – Порядок) [10], фактично створено повноцінну інфраструктуру незалежного оцінювання професійних компетентностей, яка включає регуляторний, методологічний, організаційний та контрольний рівні. В основу системи покладено принцип функціонального розмежування повноважень між суб'єктами, що формують екзаменаційні завдання та критерії оцінювання, організовують проведення іспитів, здійснюють оцінювання результатів та забезпечують зовнішній нагляд за всією процедурою. Порядок передбачає існування програм іспитів, незалежних центрів оцінювання знань, укладачів екзаменаційних завдань, осіб з перевірки екзаменаційних робіт та спеціального регламенту проведення іспитів, що деталізує практичну реалізацію процедури іспиту [11].

Центральним елементом інституційної архітектури системи атестації аудиторів є Комісія з атестації. Вона формує методологічні засади атестації, затверджує програми іспитів, приймає рішення щодо акредитації і призначення незалежних центрів оцінювання знань, залучення укладачів іспитів і осіб з перевірки екзаменаційних робіт, організації екзаменаційних сесій, затверджує результати іспитів та розглядає апеляції на них. При цьому Комісія з атестації безпосередньо не здійснює проведення іспитів, а будь-які її рішення можуть бути оскаржені до Ради нагляду ОСНАД або до суду, що є важливою гарантією незалежності та об'єктивності процесу оцінювання.

Другим ключовим елементом є незалежні центри оцінювання знань. Їх поява є однією з найважливіших інституційних новацій реформи атестації аудиторів. Порядок визначає їх як юридичних осіб, акредитованих Комісією з атестації для адміністрування теоретичних і кваліфікаційного іспитів [10]. Вони організовують процес безпосереднього складання іспиту, забезпечують дотримання встановлених правил, здійснюють адміністрування іспитів, взаємодіють з кандидатами у день проведення іспиту, самостійно проводять процедуру деперсоніфікації екзаменаційних робіт, зберігаючи у таємниці дані кандидатів в аудитори до завершення їх перевірки, а після цього беруть участь у встановленні персоніфікованих результатів іспиту.

Окрему роль у системі відіграють укладачі іспитів та особи з перевірки екзаменаційних робіт. Порядок передбачає їх незалежне одне від одного залучення до процесу формування та оцінювання екзаменаційних завдань. При цьому забезпечується контроль якості перевірки екзаменаційних робіт у визначеному Порядком діапазоні [10]. Таким чином досягається інституційне розмежування між розробленням завдань, проведенням іспитів та оцінюванням результатів. Така модель сьогодні вважається однією з найбільш ефективних для забезпечення прозорості

та об'єктивності професійної сертифікації та відповідає кращим міжнародним практикам.

Особливого значення набуває Регламент проведення іспитів при атестації аудиторів, затверджений рішенням Комісії з атестації від 22.03.2024 р. № 2/3/59 [11]. Якщо Порядок визначає загальну нормативну рамку, то Регламент встановлює детальні правила та процедури проведення іспитів, ідентифікації учасників, оформлення результатів, контролю за дотриманням процедур, застосування санкцій за порушення правил і забезпечення конфіденційності екзаменаційних матеріалів. Таким чином, Регламент виконує функцію внутрішнього стандарту проведення іспитів.

Таким чином, можна стверджувати, що інституційна модель атестації аудиторів вже сьогодні містить усі базові елементи, характерні для моделі діяльності кваліфікаційного центру, як одного з елементів Національної системи кваліфікацій: нормативно визначені компетентності, стандартизовані процедури оцінювання, незалежних організаторів оцінювання, окремих розробників завдань та екзаменаторів, систему забезпечення якості, процедури апеляції та зовнішній нагляд. Більше того, у порівнянні з моделлю кваліфікаційного центру вона має більш розвинену систему контролю та інституційних гарантій незалежності. Тому з організаційної та методологічної точки зору система атестації аудиторів може розглядатися як готова інфраструктурна основа для присвоєння та підтвердження професійних кваліфікацій у сфері бухгалтерського обліку та аудиту відповідно до професійних стандартів, з урахування принципів Національної системи кваліфікацій.

За своїми інституційними характеристиками система атестації аудиторів значною мірою відповідає моделі, закладеній у законодавстві про професійні кваліфікації, зокрема у Порядку присвоєння та підтвердження професійних кваліфікацій кваліфікаційними центрами, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 15.09.2021 р. № 956 [12]. Зокрема інституційна архітектура обох систем базується на спільних принципах незалежного та стандартизованого оцінювання компетентностей. В обох випадках кінцевою метою є встановлення відповідності компетентностей особи вимогам, необхідним для виконання професійної діяльності певного рівня складності та відповідальності.

Найважливішою складовою системи атестації аудиторів є її змістовне наповнення. Теперішня система атестації аудиторів в Україні формувалася в контексті євроінтеграційних зобов'язань і послідовної гармонізації національного законодавства із законодавством Європейського Союзу. Одним із ключових напрямів такої гармонізації було впровадження положень Директиви 2006/43/ЄС про обов'язковий аудит річної та консолідованої фінансової звітності [13].

Результатом імплементації зазначених європейських вимог стало прийняття Закону, який і заклав нові засади регулювання аудиторської професії, системи суспільного нагляду, контролю якості аудиторських послуг, а також професійної підготовки та атестації аудиторів [1]. Концептуальна модель, закладена в Законі [1], відтворює основні підходи Директиви 2006/43/ЄС щодо необхідності підтвердження теоретичних знань, професійної компетентності та практичного досвіду осіб, які претендують на набуття права провадити аудиторську діяльність. Система атестації аудиторів в Україні через склад і змістовне наповнення програм теоретичних іспитів повністю враховує і забезпечує реалізацію вимог статті 8 Директиви 2006/43/ЄС [13]. Таким чином, українська система атестації аудиторів [14] була побудована як складова процесу адаптації до європейського правового та професійного простору.

Водночас розвиток системи атестації аудиторів в Україні здійснювався не лише з урахуванням формальних вимог європейського законодавства, але й із врахуванням сучасних міжнародних підходів до підготовки професійних бухгалтерів та аудиторів, сформульованих у Міжнародних стандартах освіти (International Education Standards, далі – IES), розроблених Міжнародною федерацією бухгалтерів (далі – IFAC) [15]. На відміну від традиційних моделей, що ґрунтуються переважно на перевірці окремих освітніх компонентів, система IES базується на компетентнісному підході та орієнтована на досягнення програмних результатів навчання,

необхідних для комплексного виконання трудових функцій і вирішення професійних завдань у сфері бухгалтерського обліку та аудиту.

Під час формування теперішньої моделі атестації аудиторів в Україні були враховані фундаментальні положення IES щодо поєднання теоретичної підготовки, практичного досвіду, професійної етики, безперервного професійного розвитку та оцінювання професійної компетентності. Зміст професійної підготовки аудиторів, вимоги до підтвердження кваліфікації та підходи до подальшого професійного розвитку загалом відповідають концепції початкового і безперервного професійного розвитку, що становлять основу міжнародної системи IES. Особливо важливим є те, що українська модель забезпечує формування компетентностей професійного бухгалтера.

Суттєвий вплив на розвиток української системи атестації також мала практика провідних міжнародних професійних організацій, насамперед ACCA [16]. Протягом останніх років при розробці програм професійної підготовки, підходів до оцінювання знань і визначення змісту кваліфікаційних вимог активно враховувалися методологічні підходи ACCA.

У табл. 3 проведено порівняльний аналіз відповідності компетентностей програм іспитів при атестації аудиторів в Україні, компетентностей, передбачених Директивою ЄС2006/43/ЄС, IES від IFAC та кваліфікацією ACCA, виконаний на підставі відповідних документів [13; 14; 15; 16].

Таблиця 3. Порівняльний аналіз відповідності компетенцій програми атестації аудиторів України складу вимог і компетентностей, що передбачені ст. 8 Директиви ЄС2006/43/ЄС, Міжнародними стандартами освіти, виданими IFAC, та кваліфікацією ACCA

Напрями (компетентність)	Директива ЄС [13]	IES 2 і 4 [15]	Кваліфікація ACCA [16]	Програми іспитів при атестації аудиторів в Україні [14]
Фінансовий облік	+	IES 2	+	+
МСФЗ	+	IES 2	+	+
Управлінський облік	+	IES 2	+	+
Фінансовий менеджмент	+	IES 2	+	+
Аудит	+	IES 2	+	+
МСА	+	IES 2	+	+
Етика	+	IES 4	Модуль «Етика і професійні навички»	+
Внутрішній контроль	+	IES 2	+	+
Управління ризиками	+	IES 2	+	+
Корпоративне управління	+	IES 2	+	+
Оподаткування	+	IES 2	+	+
Право	+	IES 2	+	+
Економіка	+	IES 2 – на рівні професійних функцій	На рівні професійних функцій	На рівні професійних функцій
Статистика	+			
ІТ	Ні			
Бізнес-стратегія	Частково	IES 2	Іспити стратегічного рівня	Частково

Джерело: складено авторами на основі [13; 14; 15; 16].

На підставі проведеного порівняльного аналізу можна зробити висновок, що склад компетентностей системи атестації в Україні повністю відповідає предметним вимогам Директиви 2006/43/ЄС. Одночасно в українській системі атестації аудиторів представлені усі сфери компетентностей професійних бухгалтерів, передбачені IES 2 і 4.

Аналіз структури компетентностей, які формуються та оцінюються в межах української системи атестації аудиторів, свідчить про її високий ступінь узгодженості з підходами ACCA. Зміст іспитів 1-9 професійної кваліфікації ACCA майже повністю кореспондує зі сферами компетентностей, що перевіряються на рівні теоретичних іспитів під час атестації аудиторів в Україні, а кваліфікаційний іспит частково покриває стратегічний рівень ACCA. Така узгодженість простежується як на рівні загальної архітектури професійної підготовки, так і на рівні змістовного наповнення професійних знань, навичок та етичних вимог. У результаті сформовано систему, яка забезпечує фактичну сумісність національних кваліфікаційних вимог із вимогами міжнародної професійної спільноти та сприяє мобільності фахівців у міжнародному професійному середовищі.

Отже, система атестації аудиторів в Україні є результатом послідовної інтеграції європейських регуляторних вимог, міжнародних освітніх стандартів IFAC і кращих практик міжнародних професійних кваліфікацій. Рівень її відповідності положенням Директиви 2006/43/ЄС, Міжнародним стандартам освіти IFAC та професійній моделі ACCA є високим. За своїм змістом, структурою та логікою формування професійної компетентності українська система атестації аудиторів відповідає вимогам Директиви 2006/43/ЄС, базується на компетентнісному підході IES IFAC і забезпечує досягнення результатів, які є порівнюваними з результатами провідних міжнародних програм професійної підготовки аудиторів і професійних бухгалтерів.

У свою чергу компетентнісний підхід покладено в основу розробки професійних стандартів у сфері бухгалтерського обліку і аудиту, розроблених ОСНАД [17-20].

Далі проаналізуємо, як програми іспитів при атестації аудиторів [14] забезпечують покриття компетентностей, передбачених професійними стандартами «Бухгалтер» [17], «Бухгалтер дипломований» [18], «Головний бухгалтер ПСІ» [19] і «Асистент (помічник) аудитора» [20] (табл. 4).

Таблиця 4. Аналіз покриття компетентностей професійних стандартів програмами іспитів атестації аудиторів

Програми атестації, що покривають зміст компетентностей	Професійні стандарти			
	«Бухгалтер»	«Бухгалтер дипломований»	«Головний бухгалтер ПСІ»	«Асистент (помічник) аудитора»
1. Основи бухгалтерського обліку та економіки підприємства	+	+	+	+
2. Фінансовий облік	+	+	+	+
3. Управлінський облік	+	+	+	+
4. Оподаткування	+	+	+	+
5. Господарське, цивільне та корпоративне право	-	+	+	-
6. Управління ефективністю	-	+	+	-
7. МСФЗ	-	+	+	-
8. Аудит	-	-	+	+
9. Кваліфікаційний іспит	-	-	+	-
Інтегральний % покриття	~90%	~92%	~98%	~92%
Непокриті навички, що вимагають додаткового опрацювання	~10% - технічні навички з складання первинної документації; роботи в прикладному програмному забезпеченні з обліку	~8% - навички з архівування документів; роботи в програмному забезпеченні з обліку і управління (SAP, Oracle та ін.)	~2% - навички з організації збереження облікової документації і звітності; роботи в програмному забезпеченні з обліку і управління (SAP, Oracle та ін.)	~8% - навички роботи у програмному забезпеченні з аудиту

Джерело: складено авторами на основі [14; 17; 18; 19; 20].

Аналіз програм іспитів «Основи бухгалтерського обліку та економіки підприємства», «Управлінський облік», «Фінансовий облік» і «Оподаткування» при атестації аудиторів свідчить про їх високу відповідність вимогам, визначеним професійним стандартом «Бухгалтер» [17]. Загальний рівень покриття компетентностей і результатів навчання оцінюється понад 90%. Чотири наведені програми демонструють повне покриття у площині теоретичних знань і навичок щодо методів ведення фінансового та управлінського обліку.

Для професійного стандарту «Бухгалтер дипломований» [18] його порівняльний аналіз зі змістом програм іспитів «Основи бухгалтерського обліку та економіки підприємства», «Управлінський облік», «Фінансовий облік», «Оподаткування», «Господарське, цивільне та корпоративне право», «Управління ефективності діяльності», «Міжнародні стандарти фінансової звітності» та «Аудит» при атестації аудиторів продемонстрував відповідність на рівні приблизно 92%.

Для професійного стандарту «Головний бухгалтер підприємства, що становить суспільний інтерес» [19] порівняння з програмами теоретичних і кваліфікаційних іспитів показало, що інтегрований обсяг покриття може бути оцінено на рівні до 98%, при цьому покриття вимог щодо знань складає майже 100%.

Таким чином, відмінності у складі компетентностей, передбачених програмами іспитів атестації і професійних стандартів, більшою мірою пов'язані з відсутністю безпосереднього тестування на іспитах за програмами атестації вмінь користуватися конкретними комп'ютерними інтерфейсами програм з автоматизації обліку, аудиту, звітності, управління тощо, проте знання методології формування алгоритмів у цих системах покриті у високій мірі.

Зауважимо, що програми атестації аудиторів при їх порівнянні з розглянутими професійними стандартами бухгалтерів мають певний додатковий обсяг компетентностей (знань і навичок), зокрема, з напряду аудиту. На наш погляд, це є додатковою перевагою, оскільки розширює можливості для кар'єрного зростання здобувачів в різних сферах діяльності.

Крім професійних стандартів у сфері бухгалтерського обліку, окремо зупинимося на аналізі порівняння покриття програм атестації для професійного стандарту «Асистент (помічник) аудитора» [20]. Для аналізу було використано програми іспитів «Основи бухгалтерського обліку та економіки підприємства», «Фінансовий облік», «Управлінський облік», «Оподаткування» та «Аудит» при атестації аудиторів, за результатами порівняння яких з вимогами, визначеними професійним стандартом «Асистент (помічник) аудитора» також було виявлено високий рівень інтегрального покриття на рівні 92%. Поєднання фундаментальної обліково-економічної бази із профільним іспитом «Аудит» повністю задовольняє вимоги професійного стандарту щодо збору та документування

аудиторських доказів, перевірки первинних документів, оцінки суттєвості та використання аналітичних інструментів для обробки великих масивів інформації. Отже, кандидат, який успішно опанував наведені іспити, володіє теоретичною базою та знаннями Міжнародних стандартів аудиту, що відповідає більш високим рівням Національної рамки кваліфікацій і дозволяє не лише якісно виконувати функції асистента аудитора, а й демонструвати прискорену траєкторію кар'єрного зростання до рівня аудитора.

Враховуючи, що система атестації аудиторів уже сьогодні забезпечує комплексне оцінювання компетентностей у сфері бухгалтерського обліку, фінансової звітності, оподаткування, фінансів, права, управління, професійної етики та аудиту, а зміст програм іспитів значною мірою відповідає компетентностям, визначеним професійними стандартами «Бухгалтер», «Асистент (помічник) аудитора», «Дипломований бухгалтер» та «Головний бухгалтер підприємства, що становить суспільний інтерес», існують достатні підстави розглядати механізм атестації аудиторів як інституційно та методологічно сумісний із моделлю діяльності кваліфікаційного центру. При цьому, на відміну від більшості кваліфікаційних центрів, які лише створюють систему оцінювання професійних кваліфікацій, система атестації аудиторів уже має сформовану інституційну інфраструктуру, нормативне регулювання, систему забезпечення якості, екзаменаційні процедури та механізми зовнішнього нагляду.

Відтак вбачаємо доцільним використати переваги ефективно функціонуючої в Україні системи атестації аудиторів для законодавчого врегулювання можливості підтвердження професійної кваліфікації бухгалтера, бухгалтера дипломованого, головного бухгалтера ПСІ і асистента аудитора за результатами складання відповідних теоретичних іспитів. Це дозволить використовувати існуючу систему атестації аудиторів для підтвердження професійних кваліфікацій у сфері бухгалтерського обліку та аудиту без створення паралельних механізмів оцінювання, що відповідає принципам ефективності, прозорості та єдності Національної системи кваліфікацій. Врегулювання цього питання може бути ефективним завдяки таким основним факторам:

1) Високий ступінь гармонізації програм іспитів при атестації аудиторів з професійними стандартами у сфері бухгалтерського обліку та аудиту забезпечує високе покриття передбачених ними компетентностей.

2) Високий рівень врахування ІЕС, стабільність та ефективна унормованість функціонування системи атестації аудиторів в Україні забезпечує її міжнародне визнання та інтеграцію у світовий професійний простір, через акредитацію АССА.

3) Можливість здобути як базовий набір знань і навичок, так і додатковий обсяг компетентностей, зокрема з аудиту, що розширює кар'єрні траєкторії та підвищує цінність на ринку праці осіб, які

підтверджуватимуть професійну кваліфікацію бухгалтера у такий спосіб.

З метою практичної реалізації ініціативи та наділення системи атестації в Україні можливостями підтвердження професійних кваліфікацій у сфері бухгалтерського обліку та аудиту, пропонується виконати наступні кроки:

– Юридичне та організаційне оформлення. На наш погляд, доречно сформувати нормативні підстави для можливості офіційного підтвердження професійних кваліфікацій «Бухгалтер», «Бухгалтер дипломований», «Головний бухгалтер підприємства, що становить суспільний інтерес» та «Асистент (помічник) аудитора» у межах атестації аудиторів.

– Інтеграція до програм іспитів при атестації аудиторів питань, що забезпечать більш глибоку перевірку цифрових навичок роботи у прикладних бухгалтерських програмах та ERP-системах (SAP, Oracle та ін.) та сервісах подання звітності, а також покривають базові аспекти щодо ведення первинного документообігу на підприємствах тощо.

– Створення умов для залучення молоді, зокрема випускників закладів вищої освіти за спорідненими спеціальностями, для створення альтернативних можливостей підтвердження професійної кваліфікації «Бухгалтер», «Бухгалтер дипломований» або «Асистент (помічник) аудитора».

– Інтеграція з роботодавцями, зокрема через максимальне використання наявного визнання системи атестації аудиторів в Україні з боку АССА для її популяризації серед роботодавців.

Висновки. Результати проведеного дослідження дозволяють зробити наступні висновки:

Проведене комплексне дослідження результатів впровадження системи атестації аудиторів в Україні в період 2021–2025 рр. у контексті її інтеграції до Національної системи кваліфікацій дозволило оцінити реальну інституційну спроможність системи до підготовки висококваліфікованих кадрів з бухгалтерського обліку та аудиту. Обґрунтовано, що за своєю архітектурою в частині розмежування повноважень, наявності незалежних центрів оцінювання, налагодженості стандартизованих процедур підготовки завдань, проведення іспитів та їх перевірки, система атестації аудиторів в Україні є готовою інфраструктурною основою для підтвердження професійних кваліфікацій у сфері бухгалтерського обліку та аудиту.

Компаративний аналіз змісту програм іспитів при атестації аудиторів з вимогами, зафіксованими в Директиві 2006/43/ЄС, стандартах освіти IES IFAC та кваліфікації АССА, засвідчив високий ступінь їх конвергенції.

На основі оцінки рівня покриття компетентностей, передбачених професійними стандартами за посадами «Бухгалтер», «Бухгалтер дипломований», «Головний бухгалтер підприємства, що становить суспільний інтерес», а також «Асистент (помічник) аудитора», змістом програм іспитів при атестації аудиторів встановлено, що інтегральний показник відповідності складає понад 90%. Такий показник може бути підґрунтям для визнання результатів атестації як бази для присвоєння суміжних професійних кваліфікацій, а також для удосконалення змістовного наповнення програм теоретичних іспитів при атестації аудиторів.

Надані у статті пропозиції є основою для внесення змін до нормативно-правової бази, які б дозволили підтверджувати професійні кваліфікації бухгалтерів різних рівнів на базі існуючої системи атестації аудиторів. Запропонований авторами підхід дозволяє створити паралельний механізм оцінювання, використовуючи вже готову, ефективно функціонуючу інституційну базу атестації аудиторів.

Таким чином, проведене дослідження довело, що сформована в Україні система атестації аудиторів за своєю глибиною, наповненням та масштабом є унікальним інститутом підтвердження результатів професійного розвитку для фахівців у сфері бухгалтерського обліку та аудиту на всіх рівнях. Наділення системи атестації в Україні можливостями підтвердження професійних кваліфікацій у сфері бухгалтерського обліку та аудиту сприятиме подоланню кваліфікаційних розривів, та перетворить систему атестації аудиторів на ефективний інструмент для контролю якості підготовки фахівців з бухгалтерського обліку та аудиту в Україні. Це, в свою чергу, є критично важливим для формування якісної фінансової звітності як ключового чинника прозорості ринків капіталу та європейської інтеграції України.

Декларація про конфлікт інтересів

Автори заявляють про відсутність потенційного конфлікту інтересів щодо дослідження, авторства та/або публікації цієї статті.

Таксономія внесків авторів:

Наталія Лоханова: методологія, формальний аналіз, дослідження, візуалізація, написання – початковий проект; **Олег Канцуров:** концептуалізація, методологія, дослідження, перевірка, написання – рецензування та редагування; **Віктор Кушнір:** методологія, курація даних, дослідження, написання – рецензування та редагування.

4 Список використаних джерел

1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>
2. Юдін О. К., Черняк А. М., Артемов В. Ю., Матвійчук-Юдіна О. В., Іваннікова В. Ю. Компетентнісний підхід до академічної та професійної підготовки аудиторів з інформаційних систем та технологій. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2021. № 6(86). С. 373–389. <https://doi.org/10.33407/itlt.v86i6.3983>
3. Мілорадова Н. М., Шевченко В. В. Компетентнісний підхід як методологічна основа дослідження професійної компетентності особистості. *Габітус*. 2020. Вип. 16. С. 233–237. <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2020.16.38>
4. Calma A., Kang I., Davies M. Accounting education: an analysis of trends in the literature. *Journal of International Education in Business*. 2026. <https://doi.org/10.1108/JIEB-12-2024-0158>
5. Busulwa R., Waheduzzaman W., Pathiranage N., Yii K-J. Digital transformation and the accounting education design dilemma: balancing today's vs. tomorrow's digital competency requirements. *Frontiers in Education*. 2026. Vol. 11. Article 1807021. <https://doi.org/10.3389/educ.2026.1807021>
6. Aldamen H. Integrated competency-based education in a traditional accounting course: a reflective case. *Management & Sustainability: An Arab Review*. 2025. <https://doi.org/10.1108/MSAR-07-2025-0244>
7. Pargmann J., Riebenbauer E., Flick-Holtsch D., Berding F. Digitalisation in accounting: A systematic literature review of activities and implications for competences. *Empirical Research in Vocational Education and Training*, 2023. Vol. 15, Issue 1. pp. 1–37. <https://doi.org/10.1186/s40461-023-00141-1>
8. Bhusal R. Applied professional formation: a conceptual framework for rethinking accounting education in the digital age. *Accounting Education*. 2026. <https://doi.org/10.1080/09639284.2026.2672134>
9. Показники здачі теоретичних іспитів і кваліфікаційного іспиту з атестації аудиторів в Україні в 2021-2025 роках. Внутрішній звіт / Орган суспільного нагляду за аудиторською діяльністю. 2026.
10. Порядок складання іспитів при атестації аудиторів, затв. наказом Міністерства фінансів України від 06.07.2020 р. № 399. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1100-20#Text>
11. Регламент проведення іспитів при проведенні атестації аудиторів, затв. рішенням Комісії з атестації від 22.03.2024 р. № 2/3/59. URL: <https://surl.li/cgjjek>
12. Порядок присвоєння та підтвердження професійних кваліфікацій кваліфікаційними центрами, затв. постановою Кабінету Міністрів України від 15.09.2021 р. № 956. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/956-2021-%D0%BF#Text>
13. Directive 2006/43/EC of the European Parliament and of the Council of 17 May 2006 on statutory audits of annual accounts and consolidated accounts, amending Council Directives 78/660/EEC and 83/349/EEC and repealing Council Directive 84/253/EEC (Text with EEA relevance). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2006/43/oj/eng>
14. Актуальні програми іспитів при атестації аудиторів 2026 року / Орган суспільного нагляду за аудиторською діяльністю. URL: https://www.apob.org.ua/?page_id=229
15. International Education Standards / IFAC. URL: <https://www.ifac.org/education>
16. Association of Chartered Certified Accountants. ACCA Qualification structure and requirements. URL: <https://www.accaglobal.com/gb/en/student/getting-started/acca-qualification-structure.html>
17. Професійний стандарт «Бухгалтер», затв. рішенням Ради нагляду за аудиторською діяльністю ОСНАД від 15.07.2025 р. № 2.1/9/85. URL: <https://register.nqa.gov.uk/standards/228>
18. Професійний стандарт «Бухгалтер дипломований», затверджений рішенням Ради нагляду за аудиторською діяльністю ОСНАД від 15.07.2025 р. № 2.1/9/85. URL: <https://register.nqa.gov.uk/standards/226>
19. Професійний стандарт «Головний бухгалтер підприємства, що становить суспільний інтерес», затверджений рішенням Ради нагляду за аудиторською діяльністю ОСНАД від 15.07.2025 р. № 2.1/9/85. URL: <https://register.nqa.gov.uk/standards/229>
20. Професійний стандарт «Асистент (помічник) аудитора», затв. рішенням Ради нагляду за аудиторською діяльністю ОСНАД від 13.12.2024 р. № 2.1/11/76. URL: <https://register.nqa.gov.uk/standards/460>

1. Verkhovna Rada of Ukraine. (2017). On the audit of financial statements and auditing activity: Law of Ukraine No. 2258-VIII. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> [in Ukrainian]
2. Yudin, O. K., Cherniak, A. M., Artemov, V. Y., Matviichuk-Yudina, O. V., & Ivannikova, V. Y. (2021). Competence approach to academic and professional training of auditors of information systems and technologies. *Information Technologies and Learning Tools*, 86(6), 373–389. <https://doi.org/10.33407/itlt.v86i6.3983>
3. Miloradova, N. M., & Shevchenko, V. V. (2020). Competency approach as a methodological basis for the study of personal professional competence. *Habitus*, 16, 233–237. <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2020.16.38> [in Ukrainian]
4. Calma, A., Kang, I., & Davies, M. (2026). Accounting education: an analysis of trends in the literature. *Journal of International Education in Business*. <https://doi.org/10.1108/JIEB-12-2024-0158>
5. Busulwa, R., Waheduzzaman, W., Pathiranage, N., & Yii, K-J. (2026). Digital transformation and the accounting education design dilemma: balancing today's vs. tomorrow's digital competency requirements. *Fronties in Education*, 11, 1807021. <https://doi.org/10.3389/feduc.2026.1807021>
6. Aldamen, H. (2025). Integrated competency-based education in a traditional accounting course: a reflective case. *Management & Sustainability: An Arab Review*. <https://doi.org/10.1108/MSAR-07-2025-0244>
7. Pargmann, J., Riebenbauer, E., Flick-Holtsch, D., & Berding, F. (2023). Digitalisation in accounting: A systematic literature review of activities and implications for competences. *Empirical Research in Vocational Education and Training*, 15(1), 1–37. <https://doi.org/10.1186/s40461-023-00141-1>
8. Bhusal, R. (2026). Applied professional formation: a conceptual framework for rethinking accounting education in the digital age. *Accounting Education*. <https://doi.org/10.1080/09639284.2026.2672134>
9. Audit Public Oversight Body. (2026). Indicators of passing theoretical examinations and qualification examination for certification of auditors in Ukraine in 2021-2025. Internal report. [in Ukrainian]
10. Ministry of Finance of Ukraine. (2020). Procedure for passing examinations during the certification of auditors. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1100-20#Text> [in Ukrainian]
11. Certification Commission. (2024). Regulations for conducting examinations during the certification of auditors. Retrieved from: <https://surl.li/cgjjek> [in Ukrainian]
12. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2021). Procedure for conferring and confirming professional qualifications by qualification centers. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/956-2021-%D0%BF#Text> [in Ukrainian]
13. The European Parliament and the Council. (2006). Directive 2006/43/EC of 17 May 2006 on statutory audits of annual accounts and consolidated accounts, amending Council Directives 78/660/EEC and 83/349/EEC and repealing Council Directive 84/253/EEC. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2006/43/oj/eng>
14. Audit Public Oversight Body. (2026). Current exam programs for auditor certification in 2026. Retrieved from: https://www.apob.org.ua/?page_id=229 [in Ukrainian]
15. International Federation of Accountants (IFAC). (2026). International Education Standards. Retrieved from: <https://www.ifac.org/education>
16. Association of Chartered Certified Accountants (ACCA). (2026). ACCA Qualification structure and requirements. Retrieved from: <https://www.accaglobal.com/gb/en/student/getting-started/acca-qualification-structure.html>
17. Audit Oversight Board of the Audit Public Oversight Body. (2025). Professional standard «Accountant». Retrieved from: <https://register.nqa.gov.ua/uk/standards/228> [in Ukrainian]
18. Audit Oversight Board of the Audit Public Oversight Body. (2025). Professional standard «Certified Accountant». Retrieved from: <https://register.nqa.gov.ua/uk/standards/226> [in Ukrainian]
19. Audit Oversight Board of the Audit Public Oversight Body. (2025). Professional standard «Chief Accountant of a Public Interest Entity». Retrieved from: <https://register.nqa.gov.ua/uk/standards/229> [in Ukrainian]
20. Audit Oversight Board of the Audit Public Oversight Body. (2024). Professional standard «Auditor's Assistant». Retrieved from: <https://register.nqa.gov.ua/uk/standards/460> [in Ukrainian]